

реалізації фінансової політики управління фінансовими ресурсами: агресивного, помірнього (компромісного), консервативного.

На стадії використання фінансових ресурсів в процесі операційної, інвестиційної, фінансової діяльності підприємств торгівлі, оптимізацію структури джерел фінансових ресурсів та напрямів їх інвестування в активи з метою підвищення ефективності функціонування, доцільно здійснювати за критеріями максимізації рівня фінансової рентабельності та ділової активності (коефіцієнту оборотності) на основі використання ефекту фінансового левериджу.

Таким чином, політику управління фінансовими ресурсами в системі обраного напрямку фінансової стратегії, на етапі їх використання в торговельних підприємствах, слід вибудовувати за такими критеріями ефективності: економічної віддачі інвестованих фінансових ресурсів в активи; темпів економічної рентабельності капіталу; інтенсивності й швидкості руху коштів в процесі трансформації на різних етапах фінансово-операційного циклу; коефіцієнту оборотності загального, власного та позикового капіталу; темпів зростання товарообороту підприємств торгівлі.

УДК 336.713

О.Д. Вовчак, д-р екон. наук, проф. (ДВНЗ «Університет банківської справи», Київ)

Т.Я. Андрейків, канд. екон. наук, доц. (ЛТЕУ, Львів)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ КАПІТАЛОМ

Основними фінансовими установами в будь-якій країні є банки, а їх стабільність та розвиненість – необхідна умова розвитку національної економіки. У сучасній економіці роль банків зростає, що зумовлено насамперед зростанням потреби суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах. Саме банки концентрують основну масу фінансових ресурсів і спрямовують їх через кредитні та інвестиційні потоки в розвиток економіки. Водночас банки, починаючи свою діяльність, повинні володіти достатнім обсягом ресурсів та мати власний капітал. Від того, наскільки якісно банки будуть формувати ресурсну базу, настільки буде залежати їх спроможність здійснення кредитних операцій, розвиток інвестиційної діяльності, формування резервів та підтримка фінансової

стійкості, ліквідності. Тому перед банками гостро стоїть проблема ефективного формування та використання ресурсної бази.

Сьогодні ж умови невизначеності, в яких діють вітчизняні банки, кризові явища, зниження інвестиційної активності в економіці, суттєво послабили банківський сектор та значно ускладнили умови його функціонування. Також негативний вплив на банківську діяльність мають незадовільний фінансовий стан позичальників, низькі доходи населення, що потребує створення значних резервів, та ускладнює формування ресурсної бази комерційних банків.

Це, у свою чергу, зумовлює необхідність удосконалення управління формуванням ресурсної бази банків загалом, використання сучасних методів та інструментів управління власним капіталом та здійснення постійного моніторингу динаміки й структури ресурсної бази, її якісного складу.

Особлива роль в умовах фінансової кризи та для забезпечення стабільного розвитку банківської діяльності відводиться такій складовій банківських ресурсів, як власний капітал банку, на який покладено захисну функцію від ризиків банку та забезпечення зростання прибутковості і ефективності роботи банку. Величина капіталу визначає обсяги активних операцій банку, розмір депозитної бази, можливості запозичення коштів на фінансових ринках, максимальні розміри кредитів, величину відкритої валютної позиції та ряд інших важливих показників, які істотно впливають на діяльність банку. На основі відносного розвитку показника власного капіталу у деяких країнах розробляються класифікації банків.

Аналіз ресурсної бази банків України засвідчує, що частка їх власного капіталу в активах є ще відносно низькою. Так, на 01.01.2018 р. вона становила 16,1% від загальних активів. З огляду на значні обсяги докапіталізації низки банків та виключення з порядку розрахунку статистичних показників НБУ банків, що визнано неплатоспроможними, обсяг власного капіталу банків України упродовж 2017 р. збільшився на 39,8 млрд. грн. та станом на 01.01.2018 р. становив 163,6 млрд. грн. [1].

Водночас ефективність високого показника адекватності капіталу для стабілізації банківського сектору істотно залежить від підходу регулятора (НБУ), тобто, що саме банки можуть зачислити до капіталу і які ваги повинні застосовуватися до різних активів. Як свідчить зарубіжний досвід, навіть світові банки визнали, що лише частина їх капіталу мала здатність абсорбувати збитки. Сьогодні банки також володіють значною часткою активів, що є більш ризикованими, аніж ваги ризику, які до них застосовуються згідно з вимогами регулятора (наявність проблемних кредитів, частка яких в окремих

банках досягає більше 50%).

У кризові роки НБУ застосовував особливий інструмент управління банками – стрес-тестування, яке дозволило регулятору виявити рівень недокапіталізації банків і розробити заходи з виправлення негативного явища. Такий підхід регулятор використовує і сьогодні. Можна константувати, що застосування сучасних інструментів управління формуванням банківського капіталу впливатиме на зростання ефективності роботи банків.

Вважаємо, що управління формуванням банківського капіталу має здійснюватися ефективно на всіх рівнях банківської системи. Зокрема на державному (макрорівні) управління формуванням банківського капіталу має відбуватися шляхом створення відповідної законодавчої та нормативної бази, а також через дотримання вимог Базеля II до капіталу і контролю з боку регулятора над діяльністю банків. Водночас інструменти НБУ можуть бути ефективними лише в умовах погодження їх з податковою політикою та чинним законодавством.

На рівні банку (мікрорівні) управління банківським капіталом має спрямовуватися на підвищення ефективності і надійності діяльності банку, що має забезпечуватися застосуванням таких методів (інструментів), як створення системи стимулювання банків до підвищення власного рівня капіталізації, впровадження інноваційних нових послуг, орієнтуючись на потреби споживачів та новітні досягнення інформаційних технологій, що має за мету розширення бази збільшення прибутків банку, максимізацію можливостей розширення клієнтської бази та підвищення конкурентоздатності банку.

В умовах дефіциту фінансових ресурсів особливої актуальності набувають такі питання, як оптимізація структури ресурсної бази, яка постійно перебуває під впливом певних економічних і фінансових чинників а також вибір стратегічних напрямків щодо управління нею [2, с. 206]. Від оптимальної структури ресурсної бази залежать такі показники, як рентабельність і ліквідність.

Загалом головною метою процесу управління банківським капіталом має бути залучення та підтримка достатнього обсягу капіталу для розширення діяльності й створення захисту від ризиків. Банк повинен підтримувати певне співвідношення між власними та залученими коштами [3], забезпечувати вибір такої структури банківського капіталу, яка при найменших витратах на формування банківських ресурсів буде сприяти підтримці стабільного рівня дивідендів і доходів, а також репутації комерційного банку на рівні, достатньому для залучення їм необхідних грошових ресурсів на вигідних умовах.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>
2. Ігнатишин М. В. Ресурсна база комерційних банків та її роль у механізмі розвитку банківського бізнесу / М. В. Ігнатишин // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2017. – Серія Економіка.– Випуск 1(7). – С. 205-209.
3. Мингазієва Е. В. Сучасні аспекти формування ресурсної бази комерційного банку / Е. В. Мингазієва [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/56101/31-Mingazieva.pdf?sequence=1>.

УДК 336.71-044.372

М.Д. Гарбуз, магістрант (*ХДУХТ, Харків*)

СУТНІСТЬ ТА ПРИЧИНИ КРИЗИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Сучасній стан розвитку комерційних банків характеризується бурхливими коливаннями, які, з одного боку, мають стимулюючий ефект, а з іншого – є причиною порушення стійкості та надійності банківської системи взагалі. В умовах нестійкої рівноваги ринкової економіки, такі порушення призводять до паралізації платіжної системи, коливань курсу національної валюти, викликають загострення політичної ситуації.

Банківська криза характеризується різким збільшенням частки сумнівної та безнадійної заборгованості в кредитних портфелях банків, зростанням їх збитків у зв'язку з переоцінкою непокритих ринкових позицій, зменшенням реальної вартості банківських активів. Все це веде до масового погіршення платоспроможності банків та відображає нездатність банківської системи здійснювати ефективний розподіл фінансових ресурсів

У порівнянні з економічними, банківські кризи мають певні специфічні особливості: переважно відсутність циклічності; велика ступінь залежності ймовірності виникнення банківської кризи від якості менеджменту – як на макро- так і на мікро рівнях; інші особливості, обумовлені специфікою діяльності комерційних банків.

Залежно від класифікаційної ознаки розрізняють багато видів банківських криз. Всі банківські кризи мають не тільки різну природу,